

تبیین نقش گردشگری در پایداری اجتماعی روستاهای شهرستان قائم‌شهر با تکیه بر نظر مدیران محلی اسفندیار مهری تالار پستی

دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت ایران

عیسی پوررمضان^۱

استادیار گروه جغرافیا، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

نصراله مولایی هاشجین

استاد گروه جغرافیا، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

آتوسا بیگدلی

استادیار گروه جغرافیا، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۷/۷ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۰/۲۶

چکیده

گردشگری به عنوان ابزاری کارآمد با اثر بر بنیان‌های اقتصاد و اجتماعی روستایی می‌تواند نقش مهمی را در پایداری اجتماعی نواحی روستایی ایفا کند. این پژوهش به دنبال تبیین نقش گردشگری در پایداری اجتماعی نواحی روستایی شهرستان قائمشهر می‌باشد. این پژوهش از نوع کاربردی بوده و روش تحقیق آن توصیفی - تحلیلی می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش مدیران محلی روستاها می‌باشند. ۵۶ نفر از مدیران محلی به عنوان حجم نمونه تعیین شده است. در جمع‌آوری داده‌ها از مقیاس لیکرت استفاده شده و سپس در تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS و آزمون آماری t جهت اطمینان از نرمال بودن توزیع داده‌ها و سپس از روش آماری همبستگی و رگرسیون و آزمون‌های آماری پارامتری نظیر آزمون همبستگی پیرسون بهره گرفته شده است. نتایج پژوهش در ناحیه مورد مطالعه نشان‌دهنده تأثیر گردشگری بر پایداری شاخص‌های اجتماعی می‌باشد.

واژگان کلیدی: گردشگری، پایداری اجتماعی، گردشگری پایدار، نواحی روستایی، روستاهای شهرستان
قائم‌شهر

مقدمه

در چارچوب رهیافت مطلوب توسعه برای مناطق روستایی که با توسعه پایدار روستایی^۱ شناخته می‌شود، هم‌اینک برخلاف گذشته، توسعه روستایی مبتنی بر رویکردی کلی‌نگر و سیستمی است که در بردارنده ابعاد بنیادی، شکل دهنده نظام توسعه روستایی و هم‌پیوندی موزون میان آنان است (Taherkhani et al. 2008: 217). با توجه به تعاریف و مضامین توسعه پایدار، اجزای اساسی این توسعه همانا پیشرفت اقتصادی، رفاه اجتماعی، کیفیت محیطی و حکمروایی خوب محسوب می‌شوند. در این میان، همان‌گونه که کمیسیون توسعه پایدار نیز تصریح دارد، ابعاد توسعه پایدار در برگیرنده خصیصه‌های اجتماعی و اقتصادی و محیطی است که بیانگر مفهومی موزون و به‌هم پیوسته در قالب کلیتی واحد و دارای تعامل است (Office of Planning for Rural Development, 2007 14). در فرایند توسعه پایدار نقش پایداری اجتماعی^۲ در تحقق اهداف توسعه روستایی بسیار پراهمیت است. پایداری نظام اجتماعی به معنای ارتقای کیفیت زندگی و توسعه منابع انسانی و در نهایت خودتوانی اجتماعات محلی برای غلبه بر چالش‌ها و مسائل درونی و واکنش در برابر تغییرات بیرونی و مدیریت حفظ ارزش‌هاست. در این معنا اهداف اجتماعی توسعه پایدار در مضامینی چون فرصت‌های برابر (درون و بین نسلی)، توانمندسازی، ارتقای کیفیت زندگی، کرامت و حقوق انسانی، فقرزدایی، تنوع فرهنگی، همبستگی اجتماعی، مشارکت اجتماعی، ظرفیت‌سازی نهادی، امنیت اجتماعی، مسئولیت‌پذیری، رفاه اجتماعی و تعلق خاطر مکانی به شکلی گسترده مورد تأکید قرار گرفته است. در مجموع، چنین به نظر می‌رسد که با تأکید بر پاره‌ای از تجربیات جهانی، دلایل بسیار زیادی وجود دارد که ظهور ناپایداری در ابعاد محیطی آن در سوء مدیریت منابع طبیعی جلوه‌گر شده است و ناپایداری اقتصادی که نمودهای عینی آن در بروز عدم تعادل‌های اقتصادی، نابرابری، فقر و بیکاری در سطح جوامع روستایی تجلی یافته‌اند به دلیل فقدان توجه و یا توجه اندک به ابعاد اجتماعی و نیز فقدان نهادی پایدار در مناطق روستایی بوده است (Poor Taheri et al., 2011: 3).

در حال حاضر بیشتر کشورها به دنبال این هستند که به لحاظ اقتصادی به سوئی حرکت کند که اقتصاد پرسودتر و کم‌هزینه‌تر را تجربه کنند که در این بین توجه خاصی به صنعت گردشگری داشته‌اند و هر یک سعی در جذب بیشتر گردشگر را داشته‌اند (Mahallati, 2001: 302). در این بین یکی از جنبه‌های گردشگری که می‌تواند باعث رونق گردشگری داخلی شود، گردشگری روستایی می‌باشد. توجه به گردشگری روستایی به خصوص در کشورهای جهان سومی امری ضروری به حساب می‌آید زیرا در حال‌وهوای توسعه و صنعتی شدن و رشد سریع شهرنشینی در این کشورها برای چند دهه مناطق روستایی مورد فراموشی، کم‌توجهی و یا بی‌توجهی قرار گرفته‌اند. که این باعث محروم ماندن روستاها و فقر اقتصادی در آنها و افزایش مهاجرت از روستا به شهر شده است (Jamepour, 2006: 2). توسعه گردشگری روستایی موجب ایجاد شغل در روستا، ماندن اهالی روستا در محل، و بهبود وضعیت معیشتی آنها خواهد شد (Saeedi, 2011: 90). گردشگری روستایی می‌تواند از یک سو با فراهم آوردن فرصت‌های جدید در بسیاری از روستاها وسیله‌ای است که به جوامع روستایی حیات دوباره می‌بخشد و باعث پا برجا ماندن این

¹ Sustainable rural development

² Social stability

سکونتگاه‌ها می‌شود (Eftekhari and Mahdavi, 2006: 8). این پژوهش به دنبال پاسخگویی به این سؤال اصلی است که گردشگری در پایداری اجتماعی نواحی روستایی شهرستان قائمشهر دارد تا چه حد نقش داشته است؟

روش پژوهش

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و ماهیت روش انجام آن توصیفی-تحلیلی از نوع همبستگی می‌باشد. اطلاعات مورد نیاز این پژوهش از طریق منابع اسنادی و مطالعات پیمایشی بدست آمده است. از مجموع ۱۲۲ روستای شهرستان قائمشهر، ۲۰ روستای دارای گردشگری روستایی که از طریق مطالعات پیمایشی محققین شناسایی و شده، جهت انجام پژوهش انتخاب شده است. تعداد ۵۶ نفر از مدیران محلی بعنوان نمونه انتخاب داده شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها روش‌های آماری بهره‌برده شده است. بطوری که در بخش آمار توصیفی از جداول توزیع فراوانی، نمودارهای ستونی، میانگین و انحراف استاندارد و در بخش آمار استنباطی از آزمون ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون و آزمون t دو نمونه‌ای مستقل استفاده شده است. بدین ترتیب که پس از انجام آزمون k-s و اطمینان از نرمال بودن توزیع داده‌ها، از آزمون‌های پارامتری ضریب رگرسیون و ضریب همبستگی پیرسون در فاصله اطمینان ۹۵ درصد برای اثبات فرضیه اصلی استفاده گردید. همچنین برای آزمودن فرضیه فرعی از آزمون t بهره‌برده شده است. در این پژوهش برای پردازش داده‌ها از نرم‌افزار SPSS و برای ترسیم و جداول از نرم‌افزار Excel استفاده شده است.

مروری بر ادبیات تحقیق

پیشینه تحقیق

Macleod, D. V. L & Gillespie, S. A در سال 2010 در پژوهشی با عنوان نقش گردشگری در ترقی و توسعه نواحی روستایی اروپا به این نتیجه رسیده‌اند که گردشگری از لحاظ زیست محیطی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اثرات مثبت و منفی برای نواحی روستایی اروپا دارد. این مقاله به بررسی پایداری دراز مدت گردشگری در اروپا می‌پردازد و به رفع مشکلاتی از جمله سیاست‌های محلی جهت دستیابی به گردشگری پایدار اشاره می‌کند.

bogan در سال ۲۰۱۲ در پژوهشی با عنوان گردشگری روستایی یک استراتژی برای توسعه اقتصادی و اجتماعی در نواحی روستایی در رومانی اظهار می‌دارد که توسعه پایدار گردشگری در مناطق روستایی خواستار توانایی توسعه منابع گردشگری و ایجاد ارتباط بین بخش‌های مختلف بر اساس یک روش خاص و واحد می‌باشد.

Chuang shu tzu در سال ۲۰۱۳ به بررسی اثرات گردشگری روستایی از دیدگاه جامعه میزبان در تایوان پرداخته و به این نتیجه رسیده که با بررسی دو الگوی اصلی گردشگری در تایوان به این نتیجه رسیده است این الگوها از لحاظ اثرات اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی و زیست محیطی متفاوت می‌باشند.

Nouri & zand در سال ۲۰۱۳ در پژوهشی نقش گردشگری در توسعه پایدار روستاهای کرمانشاه را مورد بررسی قرار داده‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که با وجود آنکه این روستاها دارای توان‌های بالقوه گردشگری می‌باشند اما استفاده مناسبی از این توان‌ها به عمل نمی‌آید اما در صورت توسعه گردشگری و برطرف کردن مشکلات می‌توان به کسب درآمد و متنوع کردن اقتصاد و در نهایت به توسعه پایدار رسید.

Shang & antestis در سال ۲۰۱۴ به بررسی گردشگری روستایی و پایداری اجتماعی پرداخته و به این نتیجه‌اند که توسعه گردشگری موجب افزایش کنترل انسان بر زندگی خودش می‌شود و این توسعه با عوامل ارزشی که در این راه تحت تأثیر قرار می‌گیرد منافاتی ندارد و موجب تقویت هویت اجتماعی جامعه می‌گردد.

غفاری و همکاران در سال (۲۰۰۹) به نقش گردشگری در توسعه اقتصادی - اجتماعی روستایی استان چهارمحال و بختیاری روستای سامان پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که بین ایجاد اشتغال، افزایش درآمد، کاهش مهاجرت ساکنین و گردشگری رابطه معناداری وجود دارد.

شریعت پناهی و همکاران در سال (۲۰۰۹) نقش گردشگری در توسعه پایدار روستایی (مطالعه موردی دهستان لواسان کوچک، بخش لواسانات) را مورد بررسی قرار داده‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که گردشگری روستایی پایدار سبب احیای فرهنگ محلی و سنتی روستاهای منطقه و تشویق فعالیت جمعی روستاییان، افزایش درآمد روستاییان و کاهش مهاجرت و تخلیه روستاها می‌گردد.

محمدزاده لاریجانی (۲۰۱۱) در پژوهشی اهمیت نقش گردشگری در توسعه پایدار اقتصادی - اجتماعی روستاهای ایران را مورد ارزیابی قرار داده و بیان می‌کند که یکی از بهترین راه‌های نجات روستاهای کشور از مسائل و مشکلات اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی و رسیدن به عدالت اجتماعی و جغرافیایی، توجه هر چه بیشتر مسئولین و مردم به توسعه و گسترش گردشگری روستایی است، زیرا در نهایت به توسعه پایدار روستا می‌انجامد.

زرافشانی و همکاران (۲۰۱۲) به ارزیابی گردشگری پایدار روستایی بخش سامان شهرکرد پرداخته‌اند و اظهار می‌دارند که توسعه گردشگری در منطقه مورد مطالعه دارای چهار پیامد عمده شامل: درآمدزایی، ایجاد مشکلات زیست محیطی و توسعه فرهنگی و کاهش سرمایه اجتماعی می‌باشد.

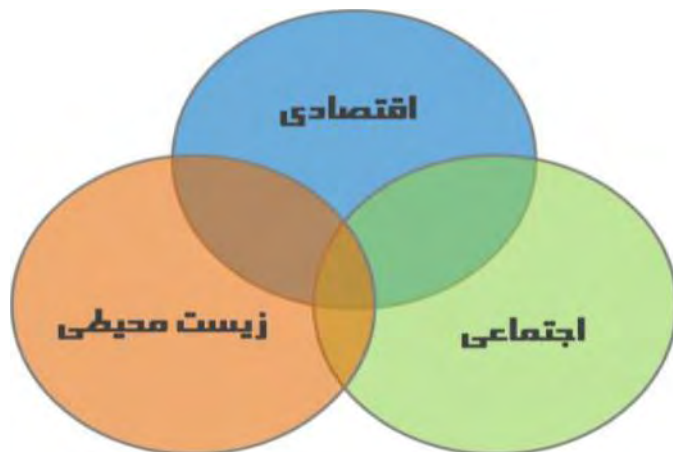
ارغان و همکاران (۲۰۱۵) به بررسی نقش گردشگری در توسعه اجتماعی - اقتصادی مناطق روستایی مطالعه موردی غار آبی سهولان و تأثیر آن بر روستاهای منطقه پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که میان افزایش شمار گردشگران رونق گردشگری و بهبود شاخص‌های اجتماعی اقتصادی رابطه معناداری وجود دارد.

نعمت‌الهی و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهشی به ارزیابی سطوح پایداری مقاصد روستایی در راستای توسعه گردشگری روستایی با تعدیل‌گری تصویر مقصد در دهستان دراک شهرستان شیراز پرداخته و بیان می‌کند که سطح اقتصادی و محیطی از میزان مطلوب پایتتر و سطح اجتماعی از میزان مطلوب بالاتر است. شاخص پایداری اجتماعی بیشترین تأثیر را بر گردشگری روستایی داشته است، تصویر مقصد تأثیر مثبت و معناداری بر پایداری اقتصادی دارد؛ اما بر پایداری اجتماعی بدون تأثیر است؛ به علاوه، تصویر مقصد تأثیری معکوس بر پایداری محیطی دارد.

مبانی نظری

پایداری روستایی بایستی در بر گیرنده کلیه قلمروهای تغییر و در راستای حرکت نظام اقتصادی و اجتماعی از درک وضعیت زندگی نامناسب به سوی شرایط زندگی مادی و معنوی بهتر باشد که مشتمل بر ۳ اصل پایداری: پایداری زیست محیطی، پایداری فرهنگی و اجتماعی و پایداری اقتصادی می‌باشد (Badri, 2009: 193). بدین ترتیب توسعه پایدار روستایی یک فرایند پایدار تغییرات اقتصادی - اجتماعی، فرهنگی و محیطی به منظور ارتقا، رفاه و خوشبختی طولانی مدت کل اجتماع است. به سخن دیگر، این فرایندی چند بعدی است که به گونه‌ای پایدار در صدد وحدت

اهداف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی است. پایداری روستایی عبارت است از توجه همزمان به ابعاد اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و زیست محیطی و وحدت میان این ابعاد به منظور بالا بردن سطح معیشت و رفاه مردم روستایی (Azkia, 2010: 3).

شکل ۱. سه اصل اساسی در توسعه پایدار در مدل بهم پیوسته (Mak & peacock: 2011, 2)

جدول ۱. اهداف توسعه پایدار، توسعه گردشگری روستایی و توسعه روستایی

اهداف توسعه پایدار	توسعه گردشگری روستایی	توسعه روستایی
- حفاظت و نگهداشت محیط زیست	- توسعه کشاورزی و بهبود صنایع دستی	- افزایش تولید محصولات کشاورزی
- ترکیب متعادل اقتصاد و محیط در فرآیند تصمیم‌گیری	- افزایش مشارکتهای روستایی	- توسعه فرصتهای شغلی روستایی
- استفاده بهینه از منابع محیطی	- ارتقای کیفیت زندگی	- تأمین نیازهای روستایی
- احترام به حقوق نسل‌های آینده در بهره‌گیری از منابع	- بهبود رفاه اجتماعی	- بهبود بهره‌وری و درآمد روستایی
- گسترش همزمان رشد اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی	- برآوری رضایتمندی روستاییان	- کاهش فقر، افزایش رفاه روستایی
	- امنیت انسانی، غذایی و فرهنگی	- توسعه مشارکت روستایی
	- کاهش مهاجرت‌های روستایی	- برآوری امنیت شغلی و غذایی
	- حفاظت فرهنگ بومی روستایی	- انتقال منابع عمومی به نواحی روستایی
	- اشتغالزایی روستایی	- بهبود زیرساخت‌های روستایی
	- افزایش درآمد خانوارهای روستایی	- کاهش مهاجرت‌های روستایی
	- استفاده بهینه و کارآمد از منابع محلی	- تقویت جایگاه روستا در اقتصاد ملی و منطقه‌ای
	- استفاده مناسب از منابع بدون استفاده	- توجه به تاریخ و فرهنگ بومی

Source: (Moradi masihi et al., 2014)

گردشگری پایدار روستا سعی در تنظیم روابط بین جامعه میزبان، مکان گردشگری و گردشگران دارد، چرا که این روابط می‌تواند سازنده و پویا و مخرب باشد و به دنبال تعدیل فشار و بحران بین این عناصر است تا آسیب‌های محیطی و فرهنگی را به حداقل رسانده و رضایت بازدیدکنندگان را فراهم آورده و به رشد اقتصادی ناحیه کمک کند. گردشگری می‌تواند با مشارکت در اشتغال زایی و ایجاد درآمد، اقتصاد جوامع محلی احیاء کند و نیز می‌تواند در تقویت فرهنگ محل سهمیم باشد و در حفظ محیط زیست با بازسازی محیط زیست طبیعی و انسان ساخت تغییر ایجاد کند (Rezvani, 2007: 55). دلیل اصلی توجه به توسعه گردشگری روستایی، غلبه بر پایین بودن سطح درآمد و ارائه فرصتهای جدید شغلی و تحولات اجتماعی در جامعه روستایی است. در ابعاد اجتماعی نیز گردشگری روستایی می‌تواند به عنوان ابزاری برای تولید اشتغال و توسعه اقتصادی در سطح منطقه، امیدهایی را برای کاهش فقر و افزایش اشتغال به خصوص در نواحی کم سود فراهم آورد (Moradi masihi and Ghasemi, 2014: 113).

جدول ۲. نگرش گردشگری بعنوان راهبردی برای توسعه پایدار روستایی

ابعاد توسعه روستایی	مزیت‌ها	کاستی‌ها
اجتماعی	- معرفی گردشگری بعنوان فعالیتی برای ایجاد اشتغال - کاهش مهاجرت روستایی - توسعه زیربناهایی که هم مورد نیاز گردشگری و هم مورد نیاز روستاست.	- بی توجهی به جامعه محلی - بی توجه به آسیب پذیری جوامع روستایی - در مقابل بازدید کنندگان - عدم توجه به اثرات و پیامدهای گردشگری - افزایش جمعیت به سبب ازدحام مسافران - تغییر در ارزش‌های جامعه میزبان
اقتصادی	- معرفی گردشگری بعنوان نیروی محرکه توسعه روستایی - گردشگری بعنوان فعالیت درآمد زا - شناخت گردشگری بعنوان مولد زنجیره‌ای از فعالیت‌های اقتصادی - استفاده از منابع برای سایر فعالیت‌ها - افزایش تقاضا برای خدمات و کالاها محلی	- وابستگی شدید با گردشگری و تک بعدی شدن اقتصاد - تلقی گردشگری بعنوان نوشداروی توسعه روستا در منطقه - تاکید بر رشد توسعه اقتصادی و عدم توجه به سایر ابعاد - افزایش هزینه ساکنان محلی - تغییر مالکان از بومی به غیر بومی
زیست محیطی	- بهره برداری از منابع محیطی بلاکاربرد - تعیین ظرفیت قابل تحمل محیط اکولوژیک - استفاده منطقی از منابع بالقوه - نوسازی ساختمان‌ها و سایت‌های تاریخی - ایجاد انگیزه و اقدام برای برنامه ریزی و - مدیریت مناسب محیط طبیعی	- بی توجهی به اثرات و پیامدهای زیست محیطی - تغییر در الگوی رایج کاربری زمین - آلودگی - وارد آوردن فشار بیش از حد محیط زیست - از هم گسیختگی اکولوژیکی - صدمه به سایت‌های باستانی و تاریخی

Source: (Jafarian et al., 2016: 166)

گردشگری روستایی به عنوان یک فعالیت مکمل و پر توان در اشتغالزایی و افزایش درآمد روستاییان اهمیت بسزایی دارد و اکثراً کشورهای توسعه یافته برای توانمند کردن اقتصادشان این صنعت را نیز تقویت می‌کنند. نکته مهمی که در این مباحث نهفته است و نقش کلیدی در جهت تحقق این توانایی دارد برنامه‌ریزی و هدفمند کردن این جریان روبه رشد می‌باشد. زیرا گردشگری روستایی در بیشتر کشورهای توسعه نیافته به صورت خودجوش می‌باشد و علی‌رغم رشد روز افزون تعداد گردشگران و توسعه ظاهری آن نتوانسته است رسالت خود را برآورده کند و نیازمند نگرش‌نو و دگرگونی در ساختار گردشگری روستایی است که در غیر این صورت توسعه گردشگری بدون برنامه‌ریزی، سبب آسیب‌های اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی در سکونتگاه‌های روستایی می‌شود (Rezvani and Safa'i, 2005: 114). به طور کلی در زمینه ارتباط بین گردشگری و توسعه روستایی سه دیدگاه مطرح می‌باشد: دیدگاه اول گردشگری را راهبردی برای توسعه روستایی می‌داند. بر اساس دیدگاه دوم گردشگری به عنوان سیاستی برای باز ساخت سکونتگاه‌های روستایی مورد توجه قرار می‌گیرد. در دیدگاه سوم گردشگری روستایی به عنوان ابزاری برای توسعه پایدار به شمار می‌رود (Badri et al., 2009: 4).

به باور صاحب نظران توسعه روستایی و توسعه گردشگری زیربخشی از الگوی فراگیر و اصلی توسعه هستند و سیر تحول فکری مشابهی داشته‌اند از این روی نمی‌توان مفهوم گردشگری را به صورت مجزا از بستر وسیع تر آن، یعنی توسعه در نظر گرفت در واقع توسعه گردشگری و توسعه روستایی دو عامل مرتبط به هم بوده که توسعه هر کدام بر دیگری اثری مثبت دارد با توجه به آثار مثبت و متنوع گردشگری روستایی جوامع در پی استفاده از فرصت‌های گردشگری روستایی از جنبه‌های گوناگون و استفاده از آن به عنوان ابزاری برای دستیابی به توسعه روستایی هستند. جدول تحول سه سناریوی توسعه، توسعه روستایی و توسعه گردشگری را در طول زمان به طور خلاصه نمایش می‌دهد (Ghanbari et al., 2013: 10).

جدول ۳. سیر تحول نظریه‌های توسعه روستایی، توسعه گردشگری و توسعه پایدار

ترتیب زمانی	توسعه	توسعه روستایی	توسعه گردشگری
۱۹۶۰-۱۹۵۰	مدرنیزاسیون	مدل جمعیت و تکنولوژی	دیدگاه طرفدارانه
۱۹۷۰-۱۹۶۰	نظریه وابستگی	اقتصادسیاسی تغییرات ارضی	دیدگاه محتاطانه
۱۹۸۰	توسعه جایگزین	توسعه کشاورزی	دیدگاه سازشکارانه
۱۹۹۱ تا امروز	توسعه پایدار	معیشت پایدار	دیدگاه دانش گرا

Source: shen, 2008,51

محدوده مورد مطالعه

شهرستان قائم‌شهر در ناحیه مرکزی استان مازندران بین $36^{\circ} 21' 50''$ تا $36^{\circ} 38' 12''$ عرض شمالی $52^{\circ} 06' 43''$ تا $53^{\circ} 43' 03''$ طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ واقع شده است. از نظر موقعیت از سمت شمال به شهرستان جویبار، از شرق به شهرستان ساری، از جنوب به شهرستان سوادکوه و از غرب به شهرستان بابل محدود می‌شود. شهرستان قائم‌شهر با $458/5$ کیلومترمربع وسعت حدود $1/9$ درصد کل مساحت استان مازندران را به خود اختصاص داده است. این شهرستان بر اساس آمار سال 1390 ، دارای 2 نقطه شهری (قائم‌شهر وارطه)، 1 بخش مرکزی، 5 دهستان و 122 آبادی دارای سکنه می‌باشد.

بر اساس سرشماری سال 1390 ، جمعیت 20 روستای نمونه، 17216 نفر در قالب 5158 خانوار بوده است. از بین روستاهای نمونه، روستای ساروکلا از دهستان کوهساران با 2693 نفر بیشترین جمعیت و روستای کرچنگ از دهستان کوهساران کمترین جمعیت را داشته‌اند. بعد خانوار در بین روستاهای نمونه از $3/69$ در روستای دیزآباد تا $2/47$ در روستای چمرانده متغییر بوده و در کل میانگین بعد خانوار در 20 روستای نمونه برابر با $3/31$ بوده است. از کل جمعیت روستاهای شهرستان قائمشهر $49/8$ درصد را زنان $50/2$ درصد را مردان تشکیل داده‌اند.

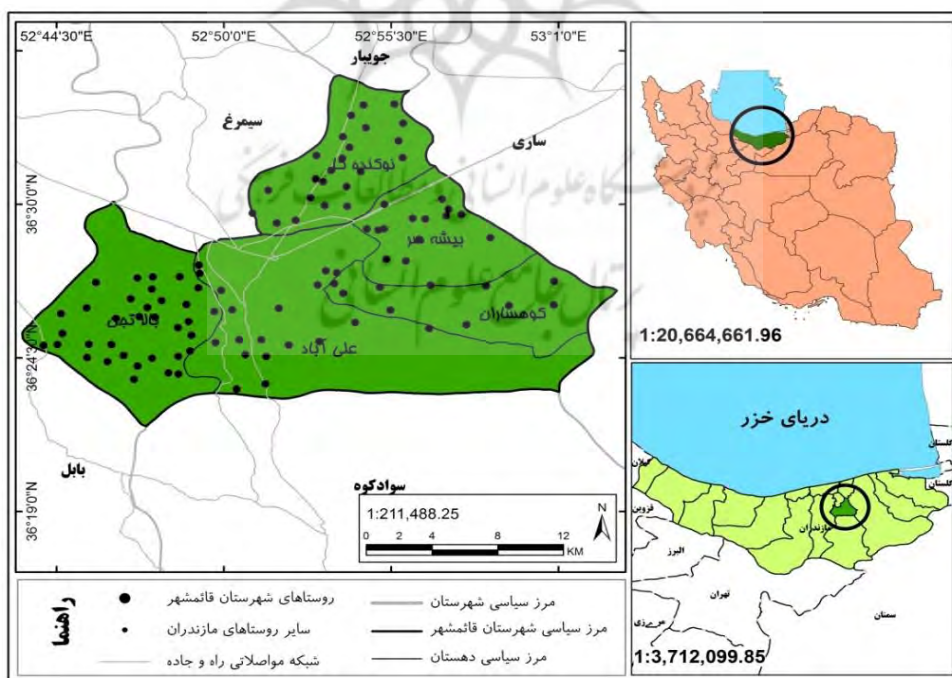

figure 2. Position of study area in national divisions

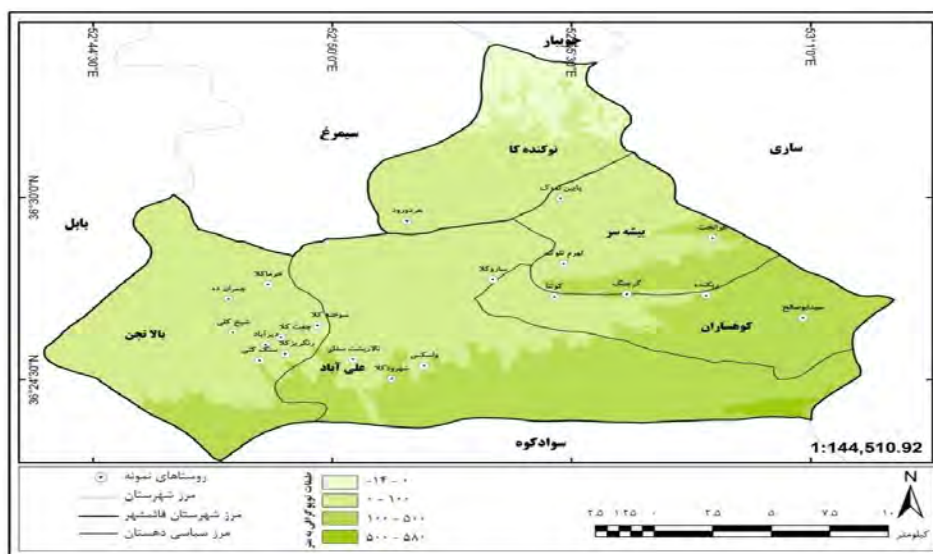

Figure 3. Dispersion map of sample villages of research

یافته‌های پژوهش

یافته‌های توصیفی

در خصوص توزیع فراوانی مدیران محلی شرکت‌کننده در پژوهش بر اساس جنس، حاکی از این است که ۸۷/۵ درصد مرد و ۱۲/۵ درصد زن بوده‌اند. بیشترین گروه سنی پاسخ‌گویان با ۳۹/۷ درصد به گروه سنی ۳۱-۴۰ سال و کمترین آن مربوط به ۶۱ سال و بالاتر بوده است. در شاخص تحصیلات نیز ۱۲/۵ درصد پاسخ‌گویان دارای تحصیلات ابتدایی و سیکل، ۵۳/۶ درصد دیپلم و فوق‌دیپلم و ۳۳/۹ درصد نیز تحصیلات لیسانس و بالاتر (کارشناسی ارشد و دکتری) داشته‌اند. بیش از ۶۶/۱ درصد پاسخ‌گویان عضو شورای روستا بوده‌اند و ۲۸/۵ درصد دهیار و ۵/۴ شغل آزاد داشته‌اند.

جدول ۴. مشخصات فردی و عمومی پاسخ‌گویان

شرح	مدیران محلی	
	فراوانی	درصد
جنس	زن	۱۲/۵
	مرد	۸۷/۵
سن	۲۱-۳۰	۱/۷
	۳۱-۴۰	۳۹/۷
	۴۱-۵۰	۲۵/۴
	۵۱-۶۰	۲۵
تحصیلات	۶۱ سال و بالاتر	۵/۳
	ابتدایی	۱/۸
	سیکل	۱۰/۷
	دیپلم	۴۸/۲
	فوق دیپلم	۵/۴
	لیسانس	۳۲/۱
شغل	فوق لیسانس	۱/۸
	دکتری	۰
	داده‌های مخلدوش	-
	دهیار	۲۸/۵
	عضو شورا روستا	۶۶/۱
سایر	۵/۴	۳

Source: Research findings, 2016

بر اساس جدول شماره ۵ برای بررسی وضعیت اجتماعی از ۲۶ گویه استفاده گردیده است. بطوری که افزایش جرم و فعالیت‌های غیر قانونی ۵ گویه و کاهش انسجام اجتماعی بین ساکنین، افزایش کیفیت زندگی و گسترش فرهنگ بومی هر کدام ۴ گویه، بهبود امکانات و خدمات تفریحی و فرهنگی و افزایش شکاف و اختلاف اجتماعی هر کدام ۳ گویه را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۵. شماره ماتریس عملیاتی متغیر پایداری اجتماعی در پژوهش

متغیر	مولفه‌ها	سوال‌های پرسش‌نامه		دامنه پاسخ	سطح سنجش
		روستاییان	مدیران محلی		
شاخص پایداری اجتماعی (x2)	افزایش شکاف و اختلاف اجتماعی	سوال‌های ۱-۳	سوال‌های ۱-۴	از خیلی کم (۱) تا خیلی زیاد (۵) (طیف لیکرت)	ترتیبی
	افزایش جرم و فعالیت‌های غیر قانونی در روستا	سوال‌های ۴-۸	سوال‌های ۵-۷		
	کاهش انسجام اجتماعی در بین ساکنین	سوال‌های ۹-۱۲	سوال‌های ۸-۹		
	بهبود امکانات و خدمات تفریحی و رفاهی	سوال‌های ۱۳-۱۵	سوال‌های ۱۰-۱۱		
	بهبود امکانات و خدمات فرهنگی و گردشگری	سوال‌های ۱۶-۱۸	سوال‌های ۱۲-۱۳		
	افزایش کیفیت زندگی ساکنان روستا	سوال‌های ۱۹-۲۲	سوال‌های ۱۴-۱۷		
گسترش فرهنگ بومی	سوال‌های ۲۳-۲۶	سوال‌های ۱۸-۲۰			

جدول شماره ۶. توصیف شاخص‌های اجتماعی مؤثر بر گردشگری روستایی در بین مدیران محلی

شاخص‌های اجتماعی	تعداد	داده‌های مخدوش	میانگین	انحراف معیار
افزایش شکاف و اختلاف اجتماعی	۵۶	۰	۳,۰۸۹	۰,۵۸۰
افزایش جرم و فعالیت‌های غیر قانونی	۵۵	۱	۱,۸۱۸	۰,۴۸۰
کاهش انسجام اجتماعی در بین ساکنین	۵۵	۱	۲,۱۰۹	۱,۰۸۳
بهبود امکانات و خدمات تفریحی و رفاهی	۵۶	۰	۲,۸۳۹	۰,۸۶۹
بهبود امکانات و خدمات گردشگری	۵۶	۰	۳,۰۱۷	۰,۹۰۴
افزایش کیفیت زندگی ساکنان روستا	۵۶	۰	۳,۸۵۷	۰,۷۹۶
گسترش فرهنگ بومی	۵۶	۰	۳,۶۰۷	۰,۶۷۹

Source: Research findings, 2016

نتایج جدول شماره ۶ در خصوص توزیع فراوانی شاخص‌های اجتماعی مؤثر بر گردشگری روستایی در بین مدیران محلی شرکت‌کننده در پژوهش، حاکی از این است که میانگین تأثیر هر یک از متغیرهای افزایش شکاف و اختلاف اجتماعی، بهبود امکانات و خدمات گردشگری، افزایش کیفیت زندگی ساکنان روستا و گسترش فرهنگ بومی از میزان میانگین نظری (۳) بالاتر می‌باشد. بنابراین تحلیل توصیفی داده‌ها نشان از تأثیر گسترش گردشگری در نواحی روستایی بر شاخص‌های اجتماعی می‌باشد.

یافته‌های تحلیلی

فرضیه: بین گسترش گردشگری در نواحی روستایی با پایداری اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. در جدول شماره ۷ ضریب رگرسیون ۰,۵۶۵ بوده و مجذور تصحیح شده آن بیانگر این است که از نظر مدیران محلی، میزان ۴۹,۹ درصد پراکندگی مشاهده شده در پایداری «های اجتماعی» در نواحی روستایی (افزایش شکاف و اختلاف اجتماعی، افزایش جرم و فعالیت‌های غیر قانونی، کاهش انسجام اجتماعی بین ساکنین، بهبود امکانات تفریحی و رفاهی، بهبود امکانات و خدمات گردشگری، افزایش کیفیت زندگی ساکنان روستا و گسترش فرهنگ بومی)، با توسعه و گسترش «گردشگری روستایی» توجیه می‌شوند. در ادامه برای تبیین رابطه بین دو متغیر از آزمون تحلیل واریانس (ANOVA) استفاده می‌شود.

جدول شماره ۷. آماره‌های ضریب رگرسیون

مجذور R	مجذور R تصحیح شده	R
۰,۴۹۹	۰,۵۶۵	۰,۷۵۲

نتایج جدول شماره ۸ تحلیل واریانس را گزارش کرده و معنی‌داری کل را مورد ارزیابی قرار می‌دهد. از آنجاییکه سطح معنی‌داری محاسبه شده ($Sig=0$) از ۰,۰۵ کوچک‌تر است، بنابراین مدل رگرسیون معنی‌دار است و فرضیه فوق تأیید می‌شود. یعنی از نظر مدیران محلی شرکت کننده در پژوهش، گسترش گردشگری در نواحی روستایی با شاخص‌های اجتماعی رابطه معناداری دارد.

جدول شماره ۸. نتایج تحلیل واریانس و شاخص‌های آماری رگرسیون

منابع تغییرات	SS	Df	MS	F	Sig
مجموع مجذورها	درجه آزادی	مجموع مجذورها	آماره	سطح معنی‌داری	
رگرسیون	۳۵۷,۵۰	۷	۵۱,۰۷۳	۸,۵۵۰	۰,۰۰
باقیمانده	۲۷۴,۷۸	۴۶	۵,۹۷۴		
کل	۶۳۲,۲۹	۵۳			

Source: Research findings, 2016

برای بررسی وضعیت اجتماعی از ۲۶ گویه استفاده گردیده است که برای درک بهتر وضعیت اجتماعی گویه‌ها با یکدیگر ترکیب شده است. بطوریکه بررسی‌ها نشان داد توسعه گردشگری در منطقه مورد مطالعه دارای پیامدهایی اجتماعی مختلفی می‌باشد. این پیامدها به ترتیب اهمیت عبارتند از: افزایش جرم و فعالیت‌های غیرقانونی، افزایش شکاف و اختلافات اجتماعی، بهبود امکانات تفریحی، بهبود امکانات و خدمات گردشگری، کاهش انسجام اجتماعی، افزایش کیفیت زندگی و گسترش فرهنگ بومی.

ضریب تأثیر استاندارد (Beta) گویای جهت و به ویژه شدت تأثیر هر یک از متغیرهای تأثیر گردشگری بر افزایش شکاف و اختلاف اجتماعی، افزایش جرم و فعالیت‌های غیرقانونی، کاهش انسجام اجتماعی بین ساکنین، بهبود امکانات تفریحی و رفاهی، بهبود امکانات و خدمات گردشگری، افزایش کیفیت زندگی ساکنان روستا و گسترش فرهنگ بومی بر پایداری شاخص‌های اجتماعی می‌باشد.

بر این اساس، تأثیر گردشگری بر افزایش جرم و فعالیت‌های غیرقانونی با بتای معادل (۰,۴۰۰) قوی‌ترین پیش‌بینی کننده تأثیر گردشگری نواحی روستایی بر شاخص‌های اجتماعی روستا، از نظر مدیران محلی می‌باشد. همچنین از نظر مدیران محلی، گردشگری بر گسترش فرهنگ بومی در روستا تأثیری ندارد و با بتای معادل (-۰,۰۲۳) ضعیف‌ترین پیش‌بینی کننده تأثیر گسترش گردشگری بر شاخص‌های اجتماعی می‌باشد.

جدول شماره ۹. نتایج ضرایب رگرسیون متغیرهای پیش بین

عوامل پیش بین	ضرایب غیر استاندارد		ضرایب استاندارد شده	t	سطح معناداری
	B	خطای انحراف			
ضریب ثابت	۱۹,۳۵۵	۳,۲۱۶		۶,۰۱۸	۰,۰۰
افزایش شکاف و اختلاف اجتماعی	۲,۰۹۸	۰,۵۹۵	۰,۳۵۱	۳,۵۲۵	۰,۰۰۱
افزایش جرم و فعالیت‌های غیرقانونی	۱,۷۴۴	۰,۴۵۰	۰,۴۰۰	۳,۸۷۷	۰,۰۰
کاهش انسجام اجتماعی بین ساکنین	۰,۴۹۰	۰,۳۵۱	۰,۱۴۴	۱,۳۹۴	۰,۱۷۰
بهبود امکانات تفریحی و رفاهی	۱,۰۶۴	۰,۴۰۴	۰,۲۶۸	۲,۶۳۷	۰,۰۱۱
بهبود امکانات و خدمات گردشگری	۰,۶۵۰	۰,۴۱۷	۰,۱۶۳	۱,۵۵۷	۰,۱۲۶
افزایش کیفیت زندگی ساکنان روستا	۰,۵۶۹	۰,۴۳۲	۰,۱۳۱	۱,۳۱۶	۰,۱۹۵
گسترش فرهنگ بومی	-۰,۱۱۴	۰,۵۰۳	-۰,۰۲۳	-۰,۲۲۷	۰,۸۲۱

Source: Research findings, 2016

جدول شماره ۱۰. درصد فراوانی و میانگین رتبه‌های مؤلفه‌های پایداری اجتماعی در نواحی روستایی مورد مطالعه در بین مدیران محلی

عنوان گویه	درصد فراوانی		درصد کل		رتبه	میانگین
	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد		
افزایش شکاف و اختلاف اجتماعی	۰	۱۲,۵	۶۶,۱	۲۱,۴	۰	۴,۱
افزایش جرم و فعالیتهای غیر قانونی	۴۱,۱	۳۷,۵	۱۶,۱	۳,۶	۰	۳,۸
کاهش انسجام اجتماعی بین ساکنین	۴۲,۹	۸,۹	۴۱,۱	۳,۶	۱,۸	۳,۶
بهبود امکانات تفریحی و رفاهی	۰	۴۶,۴	۲۳,۲	۳۰,۴	۰	۴,۸
بهبود امکانات و خدمات گردشگری	۱,۸	۳۳,۹	۲۵,۰	۳۹,۳	۰	۴,۵
افزایش کیفیت زندگی ساکنان روستا	۰	۳۹,۳	۳۵,۷	۲۵,۱	۰	۴,۶
گسترش فرهنگ بومی	۸,۹	۰	۲۳,۲	۶۶,۱	۱,۸	۴,۷

Source: (Analysis of research findings in 2016)

نتایج جدول شماره ۱۰ حاکی است که توسعه گردشگری بطور قابل ملاحظه‌ای بر پایداری اجتماعی در نواحی روستایی مورد مطالعه مؤثر بوده است. بطوری که از دیدگاه مدیران محلی، موجب بهبود امکانات تفریحی و رفاهی با میانگین رتبه ۴,۸، افزایش کیفیت زندگی ساکنان روستا با میانگین رتبه ۴,۶ و گسترش فرهنگ بومی با میانگین رتبه ۴,۷ شده است.

در مجموع بر اساس تحلیل‌های انجام گرفته و همچنین مطالعات میدانی و آمارهای بدست آمده از سازمان‌های متولی، گردشگری در روستاهای مورد مطالعه موجب پایداری در بخش‌های مختلف اجتماعی گردیده است بطوریکه در روستاهای کوتاه و شهرودکلا و سوخته کلا و واسکس و ریکنده و چمرانده این اثرات پایداری محسوس‌تر بوده است که باعث به وجود آمدن امکانات و خدمات جدید شده که موجب رفاه حال روستاییان ساکن گردیده است. ولی با توجه به ورود گردشگران به منطقه و ساخت خانه‌های دوم هرچند گردشگری موجب به وجود آمدن امکانات و همچنین افزایش کیفیت زندگی و همچنین موجب به وجود آمدن شرایطی شده که روستاییان بتوانند فرهنگ بومی و همچنین تولیدات محلی عرضه نمایند. ولی یکسری پیامدهایی همچون ایجاد اختلاف و شلوغی و انجام یکسری فعالیت‌های در روستا شده که با ذائقه روستاییان سازگار نمی‌باشد.

نتیجه‌گیری

هدف از انجام این تحقیق تبیین نقش گردشگری در پایداری اجتماعی نواحی روستایی شهرستان قائم‌شهر بوده است. در این پژوهش سعی گردید تا با استفاده از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی به تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق پرداخته شود. ابتدا به یافته‌های توصیفی اشاره شده و اینکه کلیه ۲۰ روستای مورد بررسی، در طی سال‌های ۱۳۹۵، ۱۳۹۰، ۱۳۸۵ از جمعیت گردشگران برخوردار بوده‌اند و روند آن نیز در همه روستاها رو به افزایش بوده است؛ بیشترین میزان شرکت‌کننده در بین مدیران محلی مردان بوده و بالاترین میزان تحصیلات دیپلم می‌باشد. همچنین بیشترین میزان شرکت‌کننده در بین مدیران افراد متأهل، و به لحاظ تعلق اجتماعی، بومی بودند. دامنه سن شرکت‌کنندگان بین ۳۱ تا ۴۰ سال بود. بیشترین شغل پاسخگویان به ترتیب آزاد و کارمند و کارگر بوده‌اند. در قسمت بعد به سنجش نرمال بودن داده‌های تحقیق با استفاده از آزمون کولموگروف اسمیرنوف پرداخته و با توجه به نرمال بودن توزیع داده‌ها، آزمون‌های مناسب پارامتریک انتخاب گردید. در طی بررسی و آزمون فرضیه‌های تحقیق در نرم افزار spss نسخه ۲۴ حاکی بود از دیدگاه روستاییان، گسترش گردشگری در نواحی روستایی مورد مطالعه، با تغییرات شاخص‌های اجتماعی رابطه معناداری دارد. براساس نظر محققین گردشگری دارای اثرات و پیامدهای مثبت

و منفی می‌باشد بطوریکه نتایج آزمون t و ضریب همبستگی رگرسیون نشان می‌دهد گردشگری در ناحیه مورد مطالعه از نظر روستائیان دارای اثرات و پیامدهای مثبت و منفی می‌باشد. ضریب تأثیر استاندارد (Beta) گویای جهت و به ویژه شدت تأثیر هر یک از متغیرهای تأثیر گردشگری بر افزایش شکاف و اختلاف اجتماعی، افزایش جرم و فعالیت‌های غیر قانونی، کاهش انسجام اجتماعی بین ساکنین، بهبود امکانات تفریحی و رفاهی، بهبود امکانات و خدمات گردشگری، افزایش کیفیت زندگی ساکنان روستا و گسترش فرهنگ بومی بر پایداری شاخص‌های اجتماعی می‌باشد. بر این اساس، تأثیر گردشگری بر افزایش جرم و فعالیت‌های غیر قانونی با بتای معادل (۰,۴۰۰) قوی‌ترین پیش‌بینی کننده تأثیر گردشگری نواحی روستایی بر شاخص‌های اجتماعی روستا، از نظر مدیران محلی می‌باشد. همچنین از نظر مدیران محلی، گردشگری بر گسترش فرهنگ بومی در روستا تأثیری ندارد و با بتای معادل (-۰,۰۲۳) ضعیف‌ترین پیش‌بینی کننده تأثیر گسترش گردشگری بر شاخص‌های اجتماعی می‌باشد. بطوریکه بررسی‌ها نشان داد که توسعه گردشگری سبب افزایش شکاف و اختلاف اجتماعی و همچنین افزایش جرم و فعالیت‌های غیرقانونی و کاهش انسجام اجتماعی بین ساکنین در روستاها شده است همین‌طوریکه در پژوهش‌های ماکلود و همکاران (۲۰۱۰) و بوذرجمه‌وری (۲۰۱۴) و نعمت‌اللهی (۲۰۱۶) نشان داده شده که گردشگری علاوه بر پیامدهای مثبت به برخی از ناپایدارهای اجتماعی همچون اثرات منفی اجتماعی و نیازمند بودن افزایش آگاهی اجتماعی و تأثیر کم گردشگری بر شاخص‌های اجتماعی نیز منجر می‌شود. علاوه بر این نتایج پژوهش نشان داد که گردشگری موجب بهبود امکانات تفریحی و رفاهی، بهبود امکانات و خدمات گردشگری و افزایش کیفیت زندگی ساکنان روستا و گسترش فرهنگ بومی در روستاها گردیده است. همان‌طوریکه در پژوهش‌های شانگ (shang) و همکاران (۲۰۱۴)، شریعت پناهی و همکاران (۲۰۰۹) و ارغان و همکاران (۲۰۱۵) نشان داد که گردشگری می‌تواند اثرات مثبت اجتماعی همچون تقویت هویت اجتماعی، احیای فرهنگ محلی و سنتی و بهبود شاخص‌های اجتماعی را به همراه داشته باشد. بطورکلی با توجه به نقش گردشگری در ناحیه مطالعه و دیگر مناطق این نتیجه حاصل می‌گردد که گردشگری باید به عنوان فعالیتی مکمل در کنار دیگر فعالیت‌های نواحی روستایی که به آن هویت می‌دهند همانند کشاورزی دامپروری و ... قرار گیرد نه آنکه جایگزین این فعالیت‌ها گردد.

پیشنهادات

با توجه به نتایج پژوهش پیشنهادهایی برای شکل‌گیری گردشگری پایدار روستایی و افزایش اثرات مثبت آن و به حداقل رساندن اثرات منفی گردشگری ارائه می‌گردد:

پژوهشی

با توجه به نقش گردشگری در توسعه نواحی روستایی لازم است به این مقوله در مراکز علمی بیشتر پرداخته شود و یافته‌های پژوهشی حاصله در اختیار دست اندرکاران و مسئولین قرار گیرد تا به صورت کاربردی درآید. پتانسیل‌های مناطق مختلف در قالب آمایش توسط مراکز علمی و دانشگاهی جمع‌آوری تا با توجه به امکانات و قابلیت‌های هر منطقه بتوان نقاط ضعف و قوت را شناسایی و در تقویت نقاط قوت و کم رنگ نمودن نقاط ضعف در هر یک از زمینه‌های گردشگری اقدام نمود.

کاربردی

- اجرای کنارگذر شرقی شهرستان قائمشهر به جهت دسترسی بهتر به دهستان‌های کوهساران و بیشه‌سر که خود از مناطق دارای پتانسیل‌های گردشگری می‌باشند و همچنین تکمیل چهارخطه کردن محور جاده نظامی جهت دسترسی راحت‌تر به دهستان‌های بالاتجن و علی‌آباد که در مجاورت محور اصلی بابل به تهران می‌باشد به جهت عرضه محصولات و تولیدات و مراسم‌های سنتی روستاییان به گردشگرانی که در این محور تردد می‌کنند.

- گسترش بازارهای هفتگی برای فروش محصولات و تولیدات روستاییان و معرفی آنها حداقل در مراکز دهستانها چون در حال حاضر تنها در روستای کوتنا مرکز دهستان کوهساران این بازار در حال برگزاری می‌باشد که با اقبال خوبی همراه می‌باشد لازم است تا به دیگر مناطق بسط داده شود.

- در زمینه تبلیغ گردشگری، تهیه برنامه‌های مختلف برای معرفی جاذبه‌های مختلف گردشگری، برگزاری جشنواره‌ها، همایش‌ها، اجرای موسیقی محلی که زمینه و استعداد خوبی در منطقه مورد مطالعه دارد و غذاهای محلی و همچنین ارائه مطالعات انجام شده به مسئولین جهت تسریع فرایند برنامه ریزی.

- به جهت کمبود مراکز اقامتی پیشنهاد می‌گردد مراکز اقامتی مناسب و ارزان قیمت جهت رفاه حال گردشگران در مناطق روستایی مورد مطالعه ایجاد گردد.

- ایجاد فضاهای تفریحی مناسب در اطراف رودخانه تالار در روستاهایی که در مجاورت این رودخانه قرار دارند همانند تالارپشت سفلی. و همچنین اجرای کامل طرح هادی روستاهای شهرودکلا و افراخت و چمرانده به جهت افزایش کیفیت دسترسی‌ها و زیرساخت‌ها.

- آموزش و دادن آگاهی به مدیران محلی روستاها جهت افزایش سرانه فضاهای گردشگری، تفریحی، رفاهی و همچنین به روستاییان جهت تقویت حس مهمان نوازی.

References

- Argan, Abbas and Nourani, Seyyed Yasin (2015), **A Study of Tourism Promotion Strategies Based on Sustainable Development of the Sahvalan Mahabad Blue Cave**, Third National Conference on Tourism, Geography and Environment, Hamadan.
- Azkiya, Mostafa (2010), **Sustainable Rural Development, Encyclopedia of Urban and Rural Management**, Tehran, Publications of the Organization of Municipalities and Indigenous Peoples.
- Badri, Seyed Ali and Motiee Langroudi, Seyyed Hasan and Salmani, Seyyed Hassan and Ali-Gholizadeh Firouzjaei, Nasser, **Economic Impacts of Tourism on Rural Areas of Rural Areas in the Central District of Nowshahr**, Geography and Regional Development, (2009), Volume 1, Issue 12, Page 13 -35
- Bogan, Elena. (2012) **Rural tourism as a strategic option for social and economic development in the rural area in Romania**. Faculty of Geography, University of Bucharest, Romania.
- Chuang, Sh. 2013. **Residents' attitudes toward rural tourism in Taiwan: a comparative viewpoint**, Journal International Journal of Tourism Research, 15 (2): 152-170.
- Ghaffari, Seyyed Ramin and Torki Harchakani, Masumeh, **The Role of Tourism in the Socio-Economic Development of the Chaharmahal and Bakhtiari Province of Saman Village**, Rural Development, (2009), Volume 12, Issue 2, Pages 113-126.
- Ghanbari, Cyrus and Ghassemi, Maryam and Pourjopari, Marzieh, **The Study of Tourism Effects on Rural Development from the Viewpoint of the Host Society**, Journal of Geographic Space, (2013), No. 9, pp. 44-19
- Juma Pour, Mahmoud (2006), **Introduction to Planning of Rural Settlements (views and methods)**, Second Edition, Tehran, Sada Publication.

- Jafarian, Mohammad Hassan; Esandran, Iraj and Salimi Sobhan, Mohammad Reza, 2016, **Rural Tourism Development Strategies Using SWOT Model "Case Study of Lasjard Village, Semnan**, Journal of Geography and Urban Planning, Zagros Landscape, Vol. 8, No. 30, Winter, 2016, pp. 183-160.
- Macleod, D.V.L. and Gillespie, S.A. (2010). Sustainable tourism in rural Europe: approaches to developmen, Sustainable tourism in rural Europe: approaches to development, 300 pp.
- Mahallati, Salah al-Din (2001), **Income on Tourism, Ministry of Culture and Islamic Guidance**, Tehran.
- Mak, M. and Clinton J Peacock. (2011) **Social Sustainability: A Comparison of Case Studies in UK, USA and Australia**. Poster presented at the 17th Pacific Rim Real Estate Society Conference, Gold Coast.
- Mohammadzadeh Larijani, Fatemeh, **The Importance of Tourism Role in the Sustainable Economic Development of Villages in Iran**, (2012), National Conference on Geography and Tourism in the Third Millennium.
- Moradi masihi, Varaz and Ghasemi, Ali, **Tourism Role in Economic Development of Rural Areas of Behshahr City, Economics of Spatial and Rural Development**, (2014), No. 2, Volume 2, Pages 105-124.
- Nematollahi, Majid and Najarzadeh, Mohammad and Baluchi, Hossein, **Evaluation of Rural Sustainability Levels in Developing Rural Tourism with Modifying the Destination Image (Case Study: Drakan Village, Shiraz, Iran)**, Rostam Research and Planning, (2016), Volume 5, Number 4, P. 155-174.
- Noori, zand, (2013), **the role of rural tourism in rural sustainable development**, international research journal of applied sciences, vol,4:2620-2625.
- Office of Rural Planning, (2007), **Encyclopedia of Urban and Rural Management**, Tehran, Publications of the Organization of Municipalities and Villages of the Country.
- Poor Taheri, Mehdi and Zal, Abuzar and Roknaddin Eftekhari, Abdul Reza (2011), **Evaluation and Prioritization of Social Sustainability in Rural Areas. Case Study of Khoram Bid Villages in Fars province**, Journal of Village and Development, (2010), 14 (3), 19-49.
- Rezvani, Ali Asghar (2007), **Geography and Tourism Industry**, Tehran, Payame Noor Publications.
- Ruknaddin Eftekhari, Abdolreza and Mahdavi, Davood (2006) **Rural Tourism Development Strategies Using the SWOT Model: Lavasan Village Small**, Journal of the Humanities, 9 (3), 1-30.
- Roknodin Eftekhari, Abdolreza and Mahdavi, Davood Pour Taheri, Mahdi, **Localization Process for Indicators of Sustainable Development of Rural Tourism in Iran**, Rural Research, (2010), Volume 1, Issue 4, Page 1-41.
- Rezvani, Mohammad Reza and Safaei, Javad (2005), **Tourism of second homes and its effects on rural areas of opportunity or threat (rural areas of northern Tehran)**, Geographical research, No. 54, pp. 120-108.
- Saeedi, Abbas (2011), **Rural Geography, Thirteenth Edition**, Tehran, Publication.
- Shang-Pao YEH, Anestis K. FOTIADIS, (2014) **Social Interactions in Rural Tourism: A Host Perspective Case Study**, pp. 131-143.
- Shen, F., Hughey, K., & Simmons, D., (2008), **Connecting Livelihoods Approach and Tourism: A Review of the Literature toward Integrative Thinking**, Lincoln university.
- Taherkhani, Mehdi (2008), **Village Position in the National Development Process, Proceedings**, Publications of the Institute for Rural Development of Iran.
- Vali Shariat Panahi, Majid and Najmi, Simin, **The Role of Tourism in Rural Sustainable Development (Case Study: Small Lavasan Village, Lavasanat District)**, Geography of the Territory, (2010), Volume 7, Issue 25, Pages 81-92.
- Zarafshani, Kiyomars and Sharafi, Lida and Geravandi, Shahpar and Ghobadi, Parastoo, **Study on the effects of tourism development on promotion of socio-economic indicators of rural areas (Case: Rijab tourism area in Kermanshah province)**, Rural Economy and Economics, (2013) 2, No. 5, pp. 119-134.